



ВГО Українська бібліотечна асоціація

**XI Міжнародна науково-практична
конференція**

**«Сучасна інформаційно-бібліотечна освіта:
метаморфози навчального дизайну»**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**3 – 4 березня 2021 р.
онлайн**

Київ 2021

УДК 378:02](477+4)(063)

М58

XI Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна інформаційно-бібліотечна освіта: метаморфози навчального дизайну» : зб. матеріалів / ВГО Укр. бібл. асоц. ; редкол. : В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, В. В. Загуменна, І. О. Шевченко, Я. Є. Сошинська, Я. О. Хіміч. – Електрон. вид. – Київ : УБА, 2021. – 149 с.

ISBN 978-617-95010-5-0

Наукове видання вміщує доповіді та виступи учасників міжнародної науково-практичної конференції ВГО Українська бібліотечна асоціація – відомих науковців та фахівців, що представляють бібліотеки і заклади вищої освіти.

У матеріалах збірника розкрито тенденції та стратегії розвитку безперервної інформаційно-бібліотечної освіти у контексті мінливого світу, перетворення у змісті, формах, організації, методиці та інструментах професійної підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної сфери і медійної галузі, виклики часу та потреби практики для неперервної освіти працівників інформаційної, бібліотечної та архівної галузей. Особливою проблемою конференції стали прикладні аспекти інноваційної діяльності наукових установ, закладів вищої освіти та бібліотек.

Рекомендовано до випуску Президією ВГО Українська бібліотечна асоціація, протокол №3 від 29 березня 2021 р.

Редакційна колегія:

В. С. Пашкова, доктор історичних наук, доцент

О. В. Воскобойнікова-Гузєва, доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник

В. В. Загуменна, кандидат педагогічних наук, професор

І. О. Шевченко, кандидат педагогічних наук, доцент

Я. Є. Сошинська, кандидат історичних наук, доцент

Я. О. Хіміч, кандидат історичних наук, доцент

© ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2021

© Автори, 2021

Зміст

Розділ 1. Безперервна інформаційно-бібліотечна освіта у контексті мінливого світу	5
<i>Загуменна В. В., Хіміч Я. О.</i> Ідентифікація проблем розвитку вищої освіти в Україні та пошук шляхів їх вирішення в контексті аналізу проєкту «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки»	5
<i>Давидова І. О.</i> Стратегії розвитку вищої бібліотечно-інформаційної освіти: підготовка докторів філософії	10
<i>Гранчак Т. Ю.</i> Підготовка бібліотекаря – «фасилітатора» знань: методичні підходи	13
<i>Карпенко О. О.</i> Educational program as an indicator of quality in training students in the field of Information, Library and Archival studies	17
<i>Коханова І. О.</i> Зміна освітніх програм як напрям подолання кризових явищ вищої фахової освіти	20
<i>Сошинська Я. Є.</i> Огляд європейських освітніх програм (МВА) у галузі медіа	23
Розділ 2. Метаморфози фахової підготовки: виклики часу	26
<i>Романченко І. Г.</i> Знання, hard skills та soft skills у підготовці фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи	26
<i>Зубко Н. Н.</i> Історико-книгознавчий складник у підготовці фахівців за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»	30
<i>Поліщук Т. І.</i> Практико-орієнтоване навчання бакалаврів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» в умовах карантинних обмежень	34
<i>Чуканова С. О.</i> Особливості викладання академічної доброчесності для різних категорій користувачів з точки зору бібліотекаря	37
<i>Вертій Ж. С.</i> Інтерактивні методи викладання дисципліни «PR-технології» в умовах дистанційного навчання	41
<i>Хіміч Я. О.</i> Викладання навчальної дисципліни «Інформаційна культура» студентам спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»	44
<i>Сошинська В. Є.</i> Дисципліна «Менеджмент бібліотечно-інформаційної та архівної галузей» у Київському університеті імені Бориса Грінченка: методика викладання	49
<i>Буряк Я. С.</i> Підвищення кваліфікації бібліотечних працівників у сучасних умовах як важлива складова розвитку бібліотечної справи	51

<i>Пераверзева Ю. А.</i> Аб патрэбнасці і падыходах да развіцця эмацыянальнага інтэлекту бібліятэчных работнікаў падчас павышэння кваліфікацыі: пастаноўка пытання	54
<i>Клименко О. З., Сокур О. Л.</i> Падвищення кваліфікації бібліотекарів наукових установ Національної академії наук України в умовах карантинних обмежень у період COVID-19	58
<i>Шкурко О. П.</i> Особливості підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців Науково-технічної бібліотеки Національного авіаційного університету в умовах карантинних обмежень	63
<i>Мелешко М. А., Ракицький В. А.</i> Електронне мережеве навчальне видання «Електронні бібліотеки, довідкові та пошукові системи»	67
<i>Шленьова М. Г.</i> Можливості ScienceDirect для бібліотекарів та науковців	73
Розділ 3. Метаморфози фахової підготовки: потреби практики	76
<i>Білоцерківець І. П.</i> Духовні цінності у соціокультурному вимірі	76
<i>Омельяненко-Набіуліна О. Ф.</i> Особливості формування професійних компетентностей бібліотекарів в сучасних умовах	79
<i>Глазунова Л. В., Вірютіна К. М.</i> Школа бібліотечного журналіста Харківського ОБ Української бібліотечної асоціації: змінюємо формати, відповідаємо на виклики	82
<i>Дубіна С. В.</i> Online & offline: можливості неформальної освіти у бібліотеці	86
<i>Вдовіна О. О.</i> Самоосвіта бібліотекаря: нові можливості в умовах цифрового суспільства	91
<i>Толочко С. Є.</i> Неформальна освіта бібліотекарів Наукової бібліотеки КНУКіМ	96
<i>Мотько А. О.</i> Формування культури академічної доброчесності – один із пріоритетних напрямів діяльності ВГО Українська бібліотечна асоціація	99
Розділ 4. Інноваційний поступ сучасних бібліотек	103
<i>Денбновецький С. О.</i> Особливості бібліотечно-інформаційної діяльності в інформаційному суспільстві	103
<i>Колеко М. М.</i> Європейський досвід оцифрування книжкових пам'яток у контексті сучасних практик переміщення культурних цінностей через кордон	106
<i>Сафонова Т. А.</i> Світові тенденції розвитку бібліотечно-інформаційного сервісу на прикладі Фінляндії	109
<i>Кропочева Н. М.</i> Інформаційні ресурси освітянських бібліотек: проєкція змін чи зміна проєкцій	113
<i>Пристаї Г. І.</i> Медійна грамотність: нові концептуальні підходи з інформування та перезавантаження медіасвідомості мешканців	115

<i>Плахтій А. М.</i> Бібліотечні освітні проєкти з електронної взаємодії влади та громади	120
<i>Сошинська Я. Є.</i> Розвиток мобільних сервісів для користувачів університетських бібліотек	127
<i>Данькевич Ю. В.</i> Вебсайт наукової бібліотеки закладу вищої освіти як інструмент інформаційної складової	129
<i>Головченко М. М.</i> Сучасні системи програмного забезпечення бібліотечних процесів у закладах вищої освіти	133
<i>Шостак В. М.</i> Дослідження книжкових раритетів як напрямок роботи наукової бібліотеки КНУКіМ	137
<i>Якубенко Я. А.</i> Електронні виставки як важлива складова бібліотечного обслуговування	140
<i>Якубова Т. А.</i> Бібліотечна та архівна спадщина А. Кримського – складова сучасної бібліотечно-інформаційної безперервної освіти. До 150-ї річниці від дня народження академіка А. Кримського	143

слухачами, а й методи викладання, особливо при впровадженні практико-орієнтованого навчання, що забезпечить якісні зміни та зможе задовольнити вимоги суспільства. Тож викладачі кафедри бібліотекознавства та інформології Київського університету імені Бориса Грінченка постійно підвищують свою кваліфікацію в опануванні сучасними технічними ресурсами, знаходять нові форми і методи роботи зі студентами та переглядають навчальні плани спеціальності.

Джерела:

1. Чи може дистанційна освіта бути ефективною. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3163568-ci-moze-distancijna-osvita-buti-efektivnou.html (дата звернення: 20.02.2021).

2. Дистанційне навчання: педагогічний досвід Університету Грінченка. *Педагогічна преса. Все про освіту в Україні*. URL: <https://pedpresa.com.ua/204131-dystantsijne-navchannya-bagatorichnyj-dosvid-universytetu-grinchenka.html> (дата звернення: 20.02.2021).

3. Горбенко Г. Практико-орієнтоване навчання під час підготовки бакалаврів Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка. *Інтегровані комунікації*. 2017. № 4. С. 80—86. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=integcommu_2017_4_17 (дата звернення: 20.02.2021).

4. Київський Університет імені Бориса Грінченка. *Офіційний сайт*. URL: <https://kubg.edu.ua/> (дата звернення: 20.02.2021).

УДК 001+378.2]:174.7:021.1

Чуканова Світлана Олександрівна

кандидат педагогічних наук

Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія»,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ДЛЯ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ КОРИСТУВАЧІВ З ТОЧКИ ЗОРУ БІБЛІОТЕКАРЯ

Принципи академічної доброчесності є базовими для створення здорового освітнього та наукового середовища. Стаття 42 Закону України «Про освіту» визначає академічну доброчесність як «... сукупність принципів, правил поведінки учасників освітнього процесу, спрямованих на формування самостійної і відповідальної особистості, спроможної вирішувати завдання відповідно до освітнього рівня з дотриманням норм права та суспільної моралі» [1]. У свою чергу, Міжнародний центр академічної доброчесності вважає, що це поняття можна трактувати як дотримання шести ключових (фундаментальних) цінностей: «чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, сміливість» [2, с.4-10]. Як

бачимо, обидва тлумачення передбачають, що академічна доброчесність є певною сукупністю ціннісних орієнтирів і поєднує в собі законодавчі та моральні аспекти, що стосуються безпосередньо наукового та освітнього простору.

Важливу роль у популяризації теми академічної доброчесності, зокрема у бібліотеці, відіграє розгляд таких підтем:

- поняття академічної доброчесності;
- фундаментальні цінності академічної доброчесності;
- кодекс честі навчального закладу;
- поняття плагіату та його різновиди;
- порядок та процедура перевірки робіт на плагіат;
- основи інформаційного пошуку;
- збереження балансу голосу шляхом цитування, перефразування та узагальнення;
- використання бібліографічних менеджерів та складання бібліографічного опису.

Національний університет «Києво-Могилянська академія» приділяє увагу темі академічної доброчесності під час навчання і Наукова бібліотека НаУКМА активно сприяє цій діяльності. Зокрема, співробітники бібліотеки проводять тренінги у межах курсу для першокурсників бакалаврських програм «Вступ до Могилянських Студій», де, серед всього іншого, розглядаються теми інформаційної грамотності та академічної доброчесності. У межах курсу «Цифрова наука та інформаційна грамотність» для аспірантів та здобувачів також серед спектру тем, що розкривають різноманітні аспекти відкритої науки, розглядаються теми з академічної доброчесності.

Викладання академічної доброчесності на базі бібліотеки ЗВО можливе як у вигляді тренінгів та семінарів, так і у вигляді повноцінного модулю курсу, за умови, що бібліотечний працівник є викладачем за сумісництвом або викладач інтегрує бібліотечний компонент у свої заняття та лекції (запрошує фахівців бібліотеки чи приводить групу студентів на масові заходи, дотичні до теми). Тобто тема може бути вмонтована в навчальний процес та існувати у вигляді модулю, в ході якого потрібно виконувати завдання на оцінку, а може існувати у вигляді тренінгу чи тематичного масового заходу, який проводить бібліотека з метою популяризації академічної доброчесності в навчальному та освітньому середовищі.

Звісно, темі плагіату варто приділяти особливу увагу і тут варто зауважити, що розкрити цю тему якнайкраще можна, залучивши фахівців з академічного письма, проте і фахівці бібліотечно-інформаційної та архівної справи можуть розглядати основні аспекти поняття плагіату та його різновидів. Нашою метою у цій статті не є розкриття цього поняття чи детальний розгляд його класифікацій, яких існує безліч у вітчизняному та зарубіжному науковому просторі, проте особливу увагу варто звернути на основні механізми уникнення плагіату і контрмеханізми, що по суті своїй є різновидами плагіату. Схема 1 представляє нам порівняння механізмів уникнення плагіату з їх контрвідповідниками.

Цитата	Перефразування	Узагальнення
<i>Повтор слово – в – слово конкретного уривку з тексту джерела, що використовується тоді, коли висловлювання оригіналу настільки унікальне, що його неможливо відтворити іншими словами [3, с.16].</i>	<i>Передача оригінальних ідей власними словами, що допомагає вам удосконалити свій стиль [3, с.12].</i>	<i>Стисла версія інформації з джерела оригіналу, коли обсяг оригінальної думки занадто великий для перефразування чи, тим більше, прямого цитування [3, с.8].</i>
Передбачає написання уривку в лапках або з відступом (залежно від стилю бібліографії), вказання внутрішньотекстового посилання та зазначення джерела у переліку використаних матеріалів.	Передбачає втручання в структуру речення, таким чином допомагає уникнути прямих цитат, проте не виключає вказання внутрішньотекстового посилання та зазначення джерела у переліку використаних матеріалів.	Передбачає передачу основної ідеї джерела оригіналу з подальшим вказанням внутрішньотекстового посилання та зазначенням джерела у переліку використаних матеріалів.
ЗБЕРЕЖЕННЯ БАЛАНСУ ГОЛОСУ		
Плагіат	Невдале перефразування	Компресований плагіат
<i>Видавання чужих ідей чи текстів, іншої інтелектуальної власності та здобутків як своїх власних [1].</i>	<i>Б. Гілмором відноситься до ненавмисного плагіату і передбачає використання синонімів без особливого втручання в структуру речення оригіналу [4, с.17].</i>	<i>М. Доерті розробив свою класифікацію академічного плагіату, зокрема він виділив такий тип як прихований або замаскований плагіат і одним з його підвидів є компресований плагіат, що передбачає урізання значного обсягу авторського тексту і видання цього уривка під іншою назвою без вказання джерела оригіналу [5, с.51].</i>
Як контрцитата – видавання чужого уривку як свого. Використовується без оформлення цитати та бібліографічних посилань, уникнення вказання джерела.	Може містити бібліографічні посилання, проте в самому реченні будуть наявні кілька синонімів або переставлені слова місцями, а структура залишиться такою, як в оригіналі.	Є фактично антиузагальненням, оскільки відсутнє зазначення джерела оригіналу.
КОНТР-ЗАСОБИ ЗБЕРЕЖЕННЯ БАЛАНСУ ГОЛОСУ (ДЕЯКІ РІЗНОВИДИ ПЛАГІАТУ)		

Схема 1. Порівняння механізмів уникнення плагіату з їх контрвідповідниками.

Отже, академічний плагіат визначається Законом України «Про освіту» як «...оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства...» [1]. На думку Лінди Стерн, запобігти академічному плагіату можна посередництвом належного цитування джерел та вказання авторства оригіналу. Вона також наводить найбільш розповсюджені техніки збереження балансу голосу (співвідношення процитованого тексту та власних думок), що допомагають уникнути плагіату: цитування, перефразування та узагальнення [3, с.1-19].

Як нам відомо, жодне явище не існує без відповідних контрвищ, тож аспекти академічної доброчесності мають свої негативні відповідники. Розглядаючи механізми боротьби з плагіатом, варто не забувати про власне плагіат і зокрема його різновиди, що, на нашу думку, виступають контрмеханізмами збереження балансу голосу. Таким чином, звичайний плагіат у схемі представлено як контрвідповідник цитуванню зі вказанням авторів оригіналу, що передбачає використання чужих робіт без вказання авторства; на противагу належному перефразуванню можна поставити невдале перефразування, що Баррі Гілмор відносить до так званого «ненавмисного плагіату» [4, с.17]. Протиставити узагальненню, в свою чергу, можна явище замаскованого плагіату, одним з різновидів якого Майкл Доєрті (Дагерті) називає компресований плагіат [5, с.51].

Як видно зі схеми, правомірне використання чужих текстів передбачає належне оформлення посилань на джерела оригінальних текстів, а контрвідповідниками такого використання є різновиди плагіату, що виключають можливість називати реальних авторів.

Роль бібліотекаря у боротьбі з плагіатом, як вважає Лінн Ламперт, є до кінця невизначеною, адже важливим питанням є наявність певних повноважень у бібліотекаря втручатись у навчальний процес та розроблення навчальних планів курсів. Власне невирішення чи небажання вирішувати це питання протягом значного періоду часу певним чином вплинуло на стан справ. Вона вважає, що популяризація інформаційної грамотності, роз'яснення бібліографічних стилів є подібною практикою до курсів з академічного письма і тому бібліотекарі повинні долучитись до теми академічної доброчесності через поєднання її з темою інформаційної грамотності та інформаційного пошуку [6, с.34-43].

Висновок. Оскільки тема академічної доброчесності є всеохоплюючою та дотична до багатьох освітніх та наукових процесів, які відбуваються ув навчальних закладах та наукових установах, бібліотечні працівники не повинні залишатись осторонь цих питань. Долучитись до популяризації та адвокації академічної доброчесності в освітньому середовищі у бібліотеці можливо посередництвом проведення масових заходів: виставок, семінарів,

зустрічей, обговорень, конференцій тощо. Інкорпорування тренінгів з академічної доброчесності, бібліографічного опису, інформаційної грамотності у навчальні плани також суттєво сприяє розвитку культури академічної доброчесності в освітньому та науковому середовищі.

Джерела:

1. "Про освіту" : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 1 січ. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 17.02.2021).
2. The Fundamental Values of Academic Integrity / ed. by A. Hulbert et al. 3rd ed. International Center for Academic Integrity, 2021. 14 p. URL: https://www.academicintegrity.org/wp-content/uploads/2021/02/20019_ICAI-Fundamental-Values_R12.pdf (date of access: 17.02.2021).
3. Stern L. What every student should know about avoiding plagiarism. NY : Pearson, 2009. 74 p.
4. Gilmore B. Plagiarism: A how-not-to guide for students. Portsmouth, NH : Heinemann, 2009. 98 p.
5. Dougherty M. V. Disguised Academic Plagiarism :A Typology and Case Studies for Researchers and Editors. Springer International Publishing, 2020. Vol. 8 : Research Ethics Forum. 158 p. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-46711-1_3 (date of access: 17.02.2021).
6. Lampert L. D. Combating student plagiarism: an academic librarian's guide. Oxford : Chandos Publishing (Oxford) Limited, 2008. 183 p.

УДК 378

Вертій Жанна Сергіївна

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,

м. Полтава, Україна

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «PR-ТЕХНОЛОГІЇ» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У процесі створення дистанційного освітнього простору закладів вищої освіти, насиченого різноманітною інформацією, постає завдання в наданні великих обсягів інформації та контролю знань студентів. Цьому сприяє активне впровадження у освітній процес інтерактивних методів навчання. Інтерактивні методи в умовах дистанційного навчання дають можливість створення викладачем власного інформаційно-освітнього простору для організації більш якісного навчального процесу із власної дисципліни. «Дистанційне навчання – це цілеспрямований інтерактивний, асинхронний процес взаємодії